

Moris Simaşko

Category: Kitapcy, Powestler, Romanlar, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 22 января, 2025

Moris Simaşko MORIS SIMAŞKO

Moris Dawidowic̄ Simaşko (hakyky familiýasy Şimas), tanymal gazak ýazyjysy, ssenarist, Gazagystanyň halk ýazyjysy.

Moris Simaşko 1924-nji ýylyň 18-nji martynda Ukrainiananyň Odessa şäherinde ýewreý maşgalasynda dünýä inýär.

Ol Orta Aziýanyň we Russiýanyň halklarynyň taryhyna degişli köp sanly taryhy eserleriň awtorydyr. Ýazyjy Gazagystanyň Prezidentiniň "Dünýäniň ruhy bileleşigi" baýragyna eýe boldy. Şeýle hem I.Ýesenberlinanyň „Çarwalar“ trilogiýasyny rus diline terjime edendigi üçin 1986-njy ýylda Abaý adyndaky edebi baýragyna mynasyp boldy.

■ Moris Simaşko kim?

Moris Simaşko 1924-njy ýylyň 18-nji martynda Parižiň Kommuna Günü dünýä inendigi üçin Moris ady dakylýar.

Onuň kakasy mikrobiolog, biologiýa ylymlarynyň doktory Dawid Lazarewiç Şamisdır (1902-1972-nji ýyllarda Gazagystanda ýaşap geçen).

D.l.Şamis 1958-nji ýylda Alma-Atada Gazagystan SSR-niň korrespondent agzasy, Alma-Atada Gazagystan respublikasynyň mikrobiologiýa we wirusologiýa Inistitutynyň esaslandyryjy hem ilkinji direktorydyr. Şeýle hem ol Gazagystan respublikasynyň at gazanan ylmy işgäridir.

Moris Simaşko öz Watan çagyryş boýunça harby gullugy Beýik Watançlyk urşy ýyllarynda Türkmenistanyň Mary şäherine golay ýerleşen, sowet-eýran serhetýaka zastawasynدا gulluk edýär. Onuň edebiyata bolan islegi gjiräk ýüze çykýar. Haçan-da ýazyp başlandan soñ deñ-duşlary tarapyndan tutulýan "Simaşko" lakamyny öz familiýasy hökmünde ullanyp başlaýar
Uruşdan soñ 1946- njy ýylda Odessanyň pedagogik institutyny

tamamlayáar, 1950-nji ýylda Kirow adyndaky Gazak uniwersitetiniň žurnalistikä fakultetiniň gaýybana bölümünde bilim alýar. 1950-nji ýylda BKP-nyň agzasy bolýar.

Mugallymçylyk institutyny tamamlandan soň Odessada, soňra Türkmenistanyň Mary şäherinde mugallym bolup işleýär. Žurnalistikä bilimini ele alanyndan soň, "Туркменская искра" gazetiniň ýörite habarçysy, ondan soňam Habarlar Gullugynyň (TACC) "Советской культуры" ("Sowet medeniýeti") "Учительской газеты" ("Mugallymlar gazeti") gazetlerinde işleýär.

Alma-Atada "Жазушы" neşirýatynda we "Простор'" žurnalynda-da işleýär.

Gazagystanyň Ýazyjylar birleşigine durup, Gazak PEN klubyna ýolbaşçylyk edýär.

Orta Aziýanyň türki halklary bolan türkmen, gazak, özbek, gyrgyz, uýgur halklarynyň umumy taryhyna degişli taryhy romanlary bilen meşhurlyk gazanan Moris Simaško 1999-nji ýylda 75 ýaşynda Ysraýyla gyzynyň ýanyna repatrirlenilýär. Şondan bir ýyl geçenden soň, ýagny 2000-nji ýylda Tel-Awiwde aradan çykýar we Netanina şäherinde jaýlanýar.

Moris Simaşkonyň ady ýaş ýazyjy-şahyrlarymyz üçin nätanyşam bolsa, ýaşuly ýazyjylarymyz ony gowy bilyändir. Gyrgyzlaryň Çingiz Aýmatowy, türkmenleriň Rahym Esenowy, Seýitnyýaz Ataýewi, azerbaýjanlaryň Çingiz Abdyllaýewi ýaly eserlerini rus dilinde ýazan Moris Simaşkonyň taryhy eserleri türkmen okyjylary üçinem juda gymmatlydyr. Mysal üçin onuň "Mazdak" romany Sasanylar patyşalygy döwründe Eýrany we Orta Aziýany öz içine gurşap alan Mazdagýy halk gozgalaň barada söz açýar. Sasanylaryň kömek soramagy esasynda bu ganly gozgalaň basyp ýatyryp, asudalygy üpjün etmekde esasy rol oýnan bolsa Ak hunlar (Eftalitler – abdal türkmenleriniň ata-babalary) döwletidir. "Ýemşan" powesti hem gazak we türkmen halklarynyň ortalık buýsanjy, türkmenleriň gadymy gypjak taýpasyn dan bolan we Müsürde hökümdarlyk eden Sultan Beýbars baradadır. Onuň türkmen halkynyň taryhy bilen baglanyşykly ýene-de "Pyragynyň höwesi" we "Daşgaladaky waka", "Parfiýa balladasy" powestleri-de bardyr.

■ **Senariýalary:**

- 1). 1963: "Daşgaladaky waka" ("Случай в Даш-Кале");
- 2). 1973: "Gara çägelikde" ("В чёрных песках");
- 3). 1984: "Bagtyndan jyda düşen Pyragy" ("Фраги – разлученный со счастьем");
- 4). 1989: "Soltan Beýbars";
- 5). 1990: "Gu-ga".

■ **Romanlary:**

- 1). 1971: "Mazdak";
- 2). 1978: "Komissar Jangeldin"
- 3). 1979: "Искупление дабира";
- 4). 1982: "Jaň" ("Колокол");
- 5). 1988: "Semiramida" (bu roman Gazagystanyň PEN klubu tarapyndan Nobel edebiýat baýragyna hödürlenilýär)

■ **Powestleri:**

- 1). 1960: "Pyragynyň perýady" ("Испытание Фраги");
- 2). 1966: "Ýemşan" ("Емшан");
- 3). 1973: "Gara çägeliklerde" ("В чёрных песках");
- 4). 1989: "Soltan Beýbars"
- 5). 1989: "Gu-ga";
- 6). "Hajy Haýýamyň Parfiýa balladasy" (1966-njy ýylda çap edilen). Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly